

Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

Adviesraad Regieorgaan SIA
Februari 2026

voor praktijkgericht
onderzoek

Samenvatting advies

Aanleiding en kernvraag advies

Met de inbedding van Regieorgaan SIA in NWO is het accent van het instrumentarium verschoven: van primair het ondersteunen van innovatie in het mkb naar het versterken van praktijkgericht onderzoek aan hogescholen. Impliciet is verondersteld dat versterking van praktijkgericht onderzoek automatisch leidt tot meer en betere innovatie in het mkb.

De adviesraad signaleert dat deze aanname onvoldoende expliciet wordt getoetst en gemonitord. Hoewel praktijkgericht onderzoek aantoonbaar waarde oplevert voor mkb-partners, blijft de feitelijke impact op innovatie, toepasbaarheid en doorwerking vaak diffuus en onvoldoende zichtbaar. Dit bemoeilijkt de mogelijkheden voor gerichte beleidssturing.

Kernvraag

De vraag waar de adviesraad zich over boog, was de volgende: hoe kan het praktijkgericht onderzoek dat SIA financiert verder bijdragen aan innovaties in het mkb? Daar kwam in het onderzoek ter onderbouwing van het advies de volgende beleidsvraag uit voort: hoe kan het door SIA gefinancierde praktijkgericht onderzoek zó worden ingericht en aangestuurd dat het aantoonbaar en duurzaam bijdraagt aan innovatievermogen in het mkb?

Hoofdbevindingen uit het onderzoek

De analyse van kwantitatieve data en interviews met mkb-partners (Hogeschool Rotterdam) en documentstudie vanuit SIA levert een consistent beeld op. Instrumenten functioneren, maar de impact is onvoldoende expliciet.

De instrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO werken zoals bedoeld: er is actieve samenwerking tussen hogescholen en mkb, en projecten leveren opbrengsten op. Deze opbrengsten zijn echter vaak indirect (netwerkvorming, bewustwording, gedragsverandering) en worden beperkt vertaald naar expliciete beleidsdoelen of meetbare impact.

Realisatie van voorgenomen output is circa 70%

Ongeveer 30% van de voorgenomen output (onderzoek, onderwijs, praktijk) wordt niet gerealiseerd. Dat is verklaarbaar, maar vraagt om beter inzicht in oorzaken en gerichtere sturing.

Vraagarticulatie is een kritische succesfactor

Projecten met een sterke, goed onderbouwde vraagarticulatie vanuit het mkb realiseren aantoonbaar meer output en betere doorwerking. Zwakke vraagarticulatie leidt tot lagere opbrengsten, ongeacht de kwaliteit van het onderzoeksplan.

Mkb-perspectief ontbreekt in rapportages

Monitoring en evaluatie zijn sterk gericht op het perspectief van de hogeschool (input, proces, onderwijsopbrengsten). Het perspectief van mkb-partners op relevantie, benutting en effect ontbreekt grotendeels.

Netwerken zijn waardevol maar vaak gesloten

Samenwerking is veelal gebaseerd op bestaande netwerken rond lectoren. Dit vergroot vertrouwen en efficiëntie, maar beperkt opschaling, verspreiding en bredere impact in het mkb.

RAAK-PRO mist expliciete mkb-impactdoelstelling

Bij omvangrijke en langlopende RAAK-PRO-projecten is impact bij praktijkpartners geen expliciet doel, terwijl dit gezien de publieke investering wel verwacht mag worden.

Strategische beleidsrichting: van veronderstelde naar gestuurde impact

De adviesraad concludeert dat het vergroten van de impact niet primair vraagt om nieuwe instrumenten, maar om aanscherping van doelstellingen, sturing en verantwoording binnen het bestaande instrumentarium. Daarbij wordt voorgesteld om beleid expliciet te richten op drie samenhangende principes:

Impactgericht sturen in de volledige beleidscyclus

Impact op innovatie in het mkb moet expliciet worden geadresseerd in:

- de doelstellingen van regelingen.
- de uitvraag en beoordelingscriteria.
- de uitvoering en begeleiding van projecten.
- de monitoring en evaluatie na afloop.

Gedeeld eigenaarschap met mkb-partners

Mkb-partners moeten niet alleen participeren in het onderzoek, maar ook structureel betrokken zijn bij:

- formulering van de kennisvraag.
- tussentijdse reflectie op voortgang en relevantie.
- beoordeling van gerealiseerde effecten.

Erkenning van indirecte opbrengsten, zonder vrijblijvendheid

Netwerkvorming, vertrouwen en leerprocessen zijn waardevolle opbrengsten, maar vragen om explicitering en verantwoording om beleidsmatig stuurbaar te worden.

Kernadviezen voor bestuurlijke besluitvorming

Versterk impactsturing in RAAK-mkb en RAAK-PRO

- Breng impact voor het mkb expliciet terug in de doelstellingen van het instrumentarium.
- Vraag in aanvragen en eindrapportages systematisch naar beoogde én gerealiseerde effecten voor het mkb.
- Verschuif de nadruk van procesverantwoording naar opbrengsten, toepasbaarheid en doorwerking.

Introduceer een resultaatgerichte kwaliteitscyclus

Veranker een beperkte set kerncriteria waarop wordt gestuurd:

- gerealiseerde opbrengsten t.o.v. aanvraag.
- concrete toepasbaarheid voor mkb.
- mate van verspreiding en doorwerking in netwerken.

Neem deze criteria al op in de aanvraagfase om resultaatsturing vooraf te borgen.

Scherp beoordelingscriteria en aanvraagformats aan

Relevante aanscherpingen zijn onder meer:

- sterkere onderbouwing van mkb-kennisvragen (op basis van vooronderzoek).
- expliciete rol en bijdrage van mkb-partners (tijd, middelen, inhoud).
- concreet plan voor disseminatie, borging en vervolg na projectafloop.
- aandacht voor langetermijneffecten en continuïteit.

Herijk de doelstelling van RAAK-PRO

- Neem impact bij praktijkpartners en onderwijs expliciet op als doelstelling.
- Behoud het karakter van kwaliteitsversterking van onderzoek, maar verbind dit aan maatschappelijke en economische doorwerking.

Versterk innovatie via de verbinding met beroepsonderwijs

De adviesraad ziet aanvullende beleidswinst in het sterker verbinden van onderzoek, onderwijs en praktijk:

- **Verbreding van netwerken**
Stimuleer consortia waarin naast mkb ook brancheorganisaties, regio's, mbo-instellingen en andere intermediairs structureel zijn betrokken.
- **Doorontwikkeling van learning communities**
Positioneer learning communities expliciet als instrument voor duurzame innovatie, met aandacht voor lessen, schaalbaarheid en borging.
- **Duidelijke leercultuur en rolverdeling**
Zorg dat innovatie in het beroepsonderwijs voortkomt uit structurele samenwerking, niet uit incidentele inzet van individuele studenten.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Adviesvraag	6
1.1 Aanleiding en achtergrond adviesvraag	6
1.2 Adviesvraag	7
1.3 Doelstelling financieringsinstrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO	7
2. Advies en aanbevelingen	9
2.1 Advies versterken subsidie-instrumenten	9
2.2 Versterking innovatie door verbinding praktijk met beroepsonderwijs en vice versa	17
3. Bijlage 1	22
4. Bijlage 2	24
5. Bijlage 3	30
6. Bijlage 4	35

1. Adviesvraag

1.1 Aanleiding en achtergrond adviesvraag

Met de inbedding van Regieorgaan SIA in NWO in 2014 is de doelstelling van een deel van het SIA-instrumentarium verschoven van stimuleren van onderzoek voor mkb en publieke instellingen, naar het versterken van het praktijkgericht onderzoek. In bijvoorbeeld de doelstelling van RAAK-mkb staat tegenwoordig dat het instrument wordt gebruikt om samenwerking tussen hogescholen en mkb te stimuleren om maatschappelijke doelstellingen te realiseren.

De adviesraad heeft geconstateerd dat met de verschuiving van de doelstellingen van Regieorgaan SIA naar het versterken van praktijkgericht onderzoek, impliciet verondersteld wordt dat die versterking vanzelfsprekend ook leidt tot meer kennis voor het mkb en publieke instellingen. De adviesraad ziet in deze verschuiving van doelstelling en strategie een risico dat deze impact buiten beeld blijft waardoor hier onvoldoende actief regie op gevoerd kan worden.

Tegen deze achtergrond heeft de adviesraad langs verschillende routes onderzocht of deze informatie over impact er is, wat uit die informatie blijkt, en of er op basis van de resultaten aanleiding is om het belang van het praktijkgericht onderzoek voor het mkb beter te borgen.

Voor het advies is onderzocht hoe betrokken stakeholders uit het mkb de door SIA gefinancierde onderzoeksbijdragen percipiëren en in hoeverre ze de output daadwerkelijk benutten. Door informatie afkomstig uit het mkb naast de beschikbare informatie vanuit data van SIA te leggen, is inzicht verkregen in de bijdrage van SIA-instrumenten aan de opbrengsten van het gefinancierde onderzoek voor, en het gebruik daarvan in het mkb. Hierbij is vooral gekeken naar de financieringsinstrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO met een focus op projecten waarin sprake is van samenwerkingen met het mkb. Daarmee is de keuze gemaakt om vooral te kijken naar die instrumenten waarin SIA - in competitie - onderzoek in samenwerking met het mkb financiert. Daarbij is niet vooraf bepaald door SIA en een eventuele medefinancier binnen welke thema's de onderzoeksresultaten moeten worden behaald. Met het zwaartepunt op RAAK-mkb en RAAK-PRO is gekozen voor instrumenten waar de onderzoekers zelf bepalen waar ze onderzoek naar gaan doen, wie ze daarbij betrekken en hoe ze dat gaan doen.

De achterliggende gedachte achter deze financieringsinstrumenten en de focus van Regieorgaan SIA op innovatie in het mkb, is dat het praktijkgerichte onderzoek van hogescholen bij uitstek geschikt is om de zgn. 'innovation gap' in ontwikkelvermogen tussen grote bedrijven en mkb te verkleinen. De financiering van de publieke kennisinfrastructuur in Nederland is in de benadering van het bedrijfsleven sterk gericht op de vroege fasen van innovaties, het verkrijgen van experimenteel bewijs, samenwerking in langdurige consortia, en fundamenteel onderzoek dat grote investeringen vereist. Het mkb met een beperktere financiële spankracht, bescheiden of geen R&D-capaciteit, en kort-cyclische innovatietrajecten krijgt van oudsher minder aandacht.

Er is behoefte aan een analyse vanuit een brede blik (van onderzoekers én mkb-partners) naar de resultaten, effecten en opbrengsten van deze door SIA gefinancierde RAAK-projecten voor het mkb. In welke mate dragen deze opbrengsten bij aan innovaties in het mkb? En in hoeverre worden de onderzoeksvragen, de uitgangspunten en de doelen op dit gebied ook daadwerkelijk gerealiseerd? De vraag naar de doeltreffendheid van het RAAK-instrumentarium wordt daarmee teruggebracht naar het veld: wat levert het onderzoek binnen het mkb daadwerkelijk op in termen van opbrengst en impact?¹

1.2 Adviesvraag

De adviesvraag luidt dan ook als volgt:

Hoe kan het praktijkgericht onderzoek dat SIA financiert² verder bijdragen aan innovaties in het mkb?

Onder deze vraag vallen de volgende deelvragen:

- Welk beeld komt naar voren over de bijdrage aan innovaties in het mkb uit de kwantitatieve en kwalitatieve data die SIA verzamelt over de gehonoreerde onderzoeksprojecten om de kwaliteit en impact van het praktijkgerichte onderzoek te versterken?
- Hoe worden deze bijdragen ervaren door bij onderzoeksprojecten betrokken stakeholders uit het mkb en hoe wordt de output van het onderzoek daadwerkelijk benut in de praktijk?
- Wat betekenen de antwoorden op deze vragen voor het beleid van Regieorgaan SIA, in het bijzonder voor de subsidieregelingen die gericht zijn op het mkb?

Innovatie is hier opgevat als het ontwikkelen van nieuwe ideeën, concepten, producten of diensten. Het gaat om nieuwe oplossingen vinden voor bestaande problemen. Dit kan zich manifesteren in verschillende type innovaties die zowel technologisch als niet-technologisch van aard zijn.³

1.3 Doelstelling financieringsinstrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO

De financieringsinstrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO zijn voor dit advies als uitgangspunt genomen, waarbij specifiek gekeken is naar samenwerkingen met het mkb. De doelstelling van de regeling RAAK-mkb is bevorderen van de samenwerking tussen mkb-bedrijven en hogescholen. De samenwerking is gericht op kennisontwikkeling en -toepassing. De onderwerpkeuze is vrij. Gestuurd door de vraag vanuit het mkb wordt in netwerken van hogescholen, kennisinstellingen en mkb-bedrijven praktijkgericht onderzoek uitgevoerd. De

¹ De adviesraad heeft zich o.a.gebaseerd op definities van impact uit:

Regieorgaan SIA (2023). De kunst van het verbinden: een verkennend onderzoek naar doorwerking; Van Turnhout, K., Andriessen, D., Losse, M. & Smeenk, W. (2025). Kennisproducten uit praktijkgericht onderzoek. Amsterdam: Boom
Vereniging Hogescholen (2022). Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller.

² Zoals gezegd met een focus op RAAK-mkb en RAAK-PRO

³ Definitie van MKB Nederland

resultaten van dit onderzoek zijn praktisch toepasbaar in de beroepspraktijk en leveren daarnaast aantoonbaar een bijdrage aan de vernieuwing van het hoger beroepsonderwijs. Hogescholen dienen onderzoeksvoorstellen in naar aanleiding van een Call for proposals. De maximale subsidie die mag worden aangevraagd is een bedrag van € 300.000. De cofinanciering moet minimaal 50% zijn. Elk onderzoeksvoorstel kan voor max. 50% subsidie ontvangen, de overige 50% is afkomstig vanuit eigen middelen of bijdragen van praktijkpartners.

Een onafhankelijke beoordelingscommissie beoordeelt de aanvragen op drie hoofdcriteria: vraagarticulatie, netwerkvorming en onderzoeksplan. Deze criteria en de weging worden toegelicht in bijlage 4.

Onderscheidende elementen RAAK-PRO

Met RAAK-PRO wil Regieorgaan SIA de kwaliteit (methodologisch en inhoudelijk) van het praktijkgericht onderzoek bevorderen en de onderzoekscapaciteit van de betrokken lectoraten versterken. Dit gebeurt doordat onderzoekers in een RAAK-PRO-project een duurzame samenwerkingsrelatie opbouwen met partners in het (inter)nationale kennisnetwerk, waardoor ook hun positie binnen dat netwerk wordt versterkt.

Belangrijke verschillen ten opzichte van de andere RAAK-regelingen zijn dat RAAK-PRO-projecten langer duren en dat de invulling van het criterium 'onderzoeksplan' uitgebreider is en sterker op samenwerking binnen het kennisnetwerk focust ten behoeve van theoretische verdieping. De maximale subsidie die mag worden aangevraagd is een bedrag van € 700.000. Elk onderzoeksvoorstel dient voor ten minste 30% cofinanciering te ontvangen afkomstig vanuit eigen financiering of bijdragen van praktijkpartners.

De regeling RAAK-PRO ondersteunt hogescholen bij het realiseren van hun profileringsagenda en hun ambitie om aan te sluiten bij economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

2. Advies en aanbevelingen

Voor het advies is een extern onderzoek uitgezet bij het Kenniscentrum Business Innovation van Hogeschool Rotterdam en is er aanvullend intern onderzoek door medewerkers van Regieorgaan SIA verricht. Daarnaast heeft de adviesraad een groot aantal documenten doorgenomen en een doorsnee van de onderzoeksaanvragen en tussen- en eindrapportages van RAAK-mkb en RAAK-PRO bestudeerd.

Voor een verdere beschrijving van de werkwijze zie bijlage 1. Samenvattingen van het onderzoek waar de adviesraad zich op baseert zijn te vinden in bijlage 2 en 3.

De verkregen inzichten geven een indicatie van hoe het mkb onderzoeksresultaten gebruikt. De adviesraad constateert dat de instrumenten functioneren zoals bedoeld, maar het geven van adviezen over impact op basis van het huidige onderzoek is te ambitieus. De adviesraad komt tot een aantal adviezen en hieruit voortvloeiende aanbevelingen voor Regieorgaan SIA.

De adviezen focussen op versterking van de subsidie-instrumenten (paragraaf 2.1) en op versterking van innovatie door verbinding van de praktijk met beroepsonderwijs en vice versa (2.2). Beide paragrafen starten met een uiteenzetting van adviezen en aanbevelingen. In de subparagraaf 'redeneerlijn' worden de adviezen nader onderbouwd.

2.1 Advies versterken subsidie-instrumenten

Uit het onderzoek *De werking van doorwerking* dat de Hogeschool Rotterdam heeft uitgevoerd, blijkt dat mkb-partners overwegend positief zijn over praktijkgericht onderzoek dat Regieorgaan SIA financiert. Uit de interviews met mkb-partners komt duidelijk naar voren dat het onderzoek aantoonbaar opbrengsten oplevert voor het mkb, vooral in de vorm van indirecte effecten. Deze zijn waardevol, maar vaak diffuus en moeilijk te kwantificeren. Systematische monitoring is nodig om de impact beter zichtbaar te maken en gericht te kunnen beïnvloeden via beleid, projectkeuzes en samenwerking.

De adviesraad adviseert in lijn met deze observatie om in het instrumentarium bij onderzoekers én praktijkpartners in het mkb nog nadrukkelijker aandacht te vragen voor daadwerkelijke (beoogde en gerealiseerde) doorwerking van het onderzoeksproces en de onderzoeksresultaten, zowel in het aanvraag- en beoordelingsproces als na honorering van aanvragen. Hierbij dient het ambitieniveau in lijn te liggen met de omvang van de verstrekte subsidie en de duur van de gefinancierde projecten.

De adviesraad doet een viertal aanbevelingen om de bijdrage vanuit het SIA-instrumentarium aan innovaties in het mkb te versterken.

1. Benadruk in het SIA-instrumentarium nadrukkelijker het belang van het realiseren van impact, in de doelstellingen, in de uitvoering en in de evaluatie.

De adviesraad constateert dat in het SIA-instrumentarium nog sterker gefocust kan worden op het aantonen van doorwerking. Leg meer nadruk op evaluatie en focus op impact: verschuif de aandacht in de aanvraagfase (voorgenomen) en de afrondingsfase (gerealiseerd) naar daadwerkelijke impact en leerprocessen met betrekking tot het onderzoeksproces en de onderzoeksuitkomsten. Nu ligt de focus in tussentijdse en eindrapportages vaak op ingezette middelen en procesverslaglegging in plaats van daadwerkelijke opbrengsten.

De adviesraad stelt dat het toegevoegde waarde heeft om in de uitvraag in een Call for proposals specifieker te vragen naar reflectie op de realisatie van beoogde innovaties of uitkomsten zodat in projectaanvragen concreter wordt beschreven en onderbouwd wat het mkb nodig heeft, hoe dat wordt onderzocht, welke rol het mkb in het onderzoek heeft en welke partners écht betrokken zijn. De adviesraad stelt voor daarbij ook een onderbouwing van de gemaakte keuzes te vragen. De betrokkenheid van het mkb-netwerk bij de start en afsluiting van een onderzoeksproject is daarbij van essentieel belang. De adviesraad doet concreet een aantal suggesties die in hoofdlijnen neerkomen op:

- In de doelstellingen van SIA terugbrengen dat het onderzoek moet streven naar impact voor het mkb, en daar bij selectie van voorstellen ook op te evalueren.
- In de uitvoering borgen dat het mkb goed betrokken blijft in projecten.
- In monitoring en evaluatie van projecten meer nadruk te leggen op activiteiten die gedaan zijn om impact waarschijnlijker te maken en op gerealiseerde uitkomsten en impacts gericht op het mkb.
- In evaluaties van programma's door SIA meer nadruk te leggen op de impact voor het mkb.

Aanbevelingen bij de uitwerking van deze suggesties staan hieronder.

a. Zorg voor een resultaatgericht sturingsmechanisme bij SIA, onderzoekers en het mkb

Een kwaliteitscyclus dient een systematisch, vast onderdeel van de uitvraag te zijn. Belangrijk hierbij is focus: wat zijn belangrijke doelstellingen en opbrengsten waarop geëvalueerd gaat worden?

Om de cyclus echt sturend te maken, stelt de adviesraad voor om te zoeken naar een sturingsmechanisme om het realiseren van eindresultaten te benadrukken. Daarbij kan het subsidie-instrument mogelijk worden versterkt door te onderzoeken wat wenselijk en haalbaar is vanuit de rol van Regieorgaan SIA als onderzoeksfinancier. Verschillende vormen van sturing zijn denkbaar.

De beoordeling van de eindrapportages zou zich dan moeten richten op:

- gerealiseerde (werkelijke) opbrengsten ten opzichte van de aanvraag;
- concrete toepasbaarheid voor het bedrijfsleven;
- mate van spreiding en doorwerking in het netwerk.

Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

Belangrijk is dat deze criteria al in de aanvraagfase door de aanvrager worden meegenomen in een beschouwing daarvan, zodat de prikkel richting resultaat en toepasbaarheid direct wordt ingebouwd.

b. Aanscherping van beoordelingscriteria en andere voorwaarden uit de Call for proposals en het format voor het onderzoeksvoorstel.

Daarbij moet meer aandacht komen voor de beoogde doelstellingen. In eindrapportages kan vervolgens worden nagevraagd – vooral bij het betrokken mkb – wat het daadwerkelijke effect is geweest van het onderzoek. Suggesties voor aanscherpingen omvatten:

- Het scherper benoemen van kennishiaten in het mkb.
- Het beschrijven van urgentie en relevantie van problemen die het mkb ervaart, met meer nadruk op innovatie.
- Vraagarticulatie baseren op vooronderzoek, zoals surveys en diepte-interviews en duidelijk maken hoe in samenwerking met het mkb het proces van vraagarticulatie is vormgegeven.
- Het instellen en handhaven van een zichtbare actieve rol voor het mkb.
- Een duidelijke omschrijving van de matchingsgelden in tijd en/of geld waaruit de actieve betrokkenheid van het mkb bij het onderzoek blijkt.
- Het uitgebreider beschrijven van disseminatie-activiteiten. Duidelijker beschrijven wat de verwachte opbrengsten voor het mkb precies zijn, en hoe de resultaten geschikt zijn of zullen worden gemaakt voor het mkb.
- Aangeven welke afspraken er zijn gemaakt met de betrokken branche- of beroepsorganisatie over het gebruik van de resultaten en de wijze waarop de resultaten breder worden gedeeld dan alleen met directbetrokkenen in het onderzoeksproces.
- Het hanteren van een langetermijnperspectief en een focus op langetermijneffecten. Belangrijk is dat vooraf al nagedacht wordt over borging, continuïteit en hoe resultaten na afloop verder kunnen groeien.
- Aandacht geven aan het meten van effecten op twee niveaus: de relatie en samenwerking tussen hogescholen en bedrijfsleven en het creëren van vernieuwend vermogen in die samenwerking zelf. Belangrijk is om hier in het aanvraagproces al op te sturen, zodat duurzame doorwerking en blijvende samenwerking onderdeel van het project worden.
- Bij wijzigingsvoorstellen na honorering van het onderzoek vooral de oorspronkelijke kennisvraag en de voorgenomen activiteiten om impact in het mkb te vergroten als beoordelingskader gebruiken.
- Aandacht voor de keuze voor een bepaalde methodologie om de gewenste impact te realiseren, met oog voor de internationale context en het beschikbare internationale onderzoek.

Kort samengevat is de achterliggende gedachte bij bovenstaande suggesties dat in de aanvragen bij vraagarticulatie, consortium en onderzoeksplan voldoende aannemelijk wordt gemaakt dat het onderzoek gericht is op het realiseren van impact bij het mkb, omdat er een duidelijke kennisvraag of -hiaat is bij het mkb, het mkb actief betrokken is in het onderzoek (en

ook bijdraagt) en er activiteiten zijn voorgenomen die gericht zijn op het vergroten van de kans op impact.

De adviesraad geeft als suggestie mee om bij het ontwerpen van financieringsprogramma's voor het mkb rekening te houden met de succesfactoren en belemmeringen die mkb-partners in de interviews benoemen. Dit zijn samengevat de volgende:

Ervaren succesfactoren zijn:

- Kwalitatieve goede samenwerking en betrokkenheid
- Goede communicatie en afstemming
- Sterk netwerk
- Flexibiliteit en aanpasbaarheid
- Goede ondersteuning
- Concrete resultaten

Belemmeringen die worden ervaren, zijn de volgende:

- Beperkte tijd en capaciteit
- Financiële en logistieke drempels
- Organisatorische beperkingen
- Inhoudelijke en culturele verschillen
- Beperkte (ruimte voor) benutting en doorwerking
- Beperkingen in borging en continuïteit

Zie bijlage 2 voor een toelichting op deze factoren.

2. Vraag ook nadrukkelijker in rapportages uit wat verwachte en gerealiseerde effecten zijn, en laat ook ondernemers en andere praktijkpartners rapporteren

Eindrapportages geven nu nog te weinig zicht op de echte impact van RAAK-projecten. Om te begrijpen wat de projecten op de lange termijn beogen bij te dragen moet zowel bij de aanvraag als bij de eindrapportage nadrukkelijker worden uitgevraagd wat de verwachte en gerealiseerde effecten zijn. Bovendien is het zinvol om te onderzoeken hoe dat na een bepaalde periode opnieuw gemeten kan worden, omdat innovaties tijd nodig hebben. Om de impact van gehonoreerde onderzoeksprojecten beter te kunnen beoordelen is van belang dat niet alleen de onderzoekers zelf, maar ook de ondernemers en andere praktijkpartners hierover rapporteren. Zij kunnen het beste aangeven welke invloed het project in de praktijk heeft gehad. Praktijkpartners kunnen bijvoorbeeld bevraagd worden over de mate van relevantie van de resultaten, hun daadwerkelijke inzet en betrokkenheid bij het onderzoek en de doorvertaling naar branchegenoten. Daarbij kan ook worden gekeken naar gebieden waarop die impact zichtbaar is, bijv. netwerkvorming, concrete producten of beleid.

Uit de interviews met mkb-partners komt het volgende beeld naar voren als het gaat om de waardering van samenwerking, impact en toepasbaarheid van met SIA-gelden uitgevoerd

onderzoek. Deze informatie kan gebruikt worden om bij de voorbereiding van een aanvraag te bespreken wat de verwachte effecten zijn.

- Praktijkpartners waarderen concrete en direct toepasbare producten zoals tools, meetgegevens en richtlijnen. Toch blijken indirecte opbrengsten, zoals bewustwording, gedragsverandering en uitbreiding van netwerk, in veel gevallen van grotere betekenis voor de praktijk en langduriger door te werken. Respondenten herinneren zich deze indirecte effecten vaak beter dan de tastbare resultaten.
- De ervaringen met directe output zijn gemengd. Wanneer resultaten goed aansluiten bij de praktijk en in een bruikbare vorm worden aangeboden, zoals e-learningmodules of communicatietools, worden ze positief ontvangen. In andere gevallen is het eindresultaat niet benut of zelfs niet ontvangen, wat de impact beperkt.
- De interviews benadrukken het belang van procesmatige elementen voor de bruikbaarheid van het onderzoek. Goede samenwerking tussen onderzoekers en praktijkpartners, heldere communicatie en facilitering, zoals een vergoeding van uren en fysieke nabijheid worden gewaardeerd. Deze factoren versterken de betrokkenheid en vergroten de kans op doorwerking van resultaten.
- Hogescholen en brancheverenigingen kunnen als intermediair een brug slaan tussen onderzoek en praktijk. Hun rol is effectief wanneer er duidelijke afspraken zijn over hun betrokkenheid en verantwoordelijkheden.
- Veel praktijkpartners zijn afkomstig uit het bestaande netwerk van lectoren en hogescholen. Deze vertrouwde relaties bevorderen een laagdrempelige en duurzame samenwerking. Tegelijkertijd kan een te sterke focus op bekende partijen de doorwerking beperken. Het betrekken van een breder scala aan bedrijven wordt genoemd als voorwaarde voor bredere impact en het afdekken van blinde vlekken.
- Projecten met een technische focus leveren vaak meetresultaten en commerciële kansen op, die ondernemers expliciet relevant vinden voor productontwikkeling en klantgesprekken. In meer algemeen georiënteerde projecten is de opbrengst minder tastbaar en moeilijk te concretiseren.
- De betrokkenheid van studenten varieert sterk. In sommige projecten zijn zij actief via stages of metingen, in andere gevallen is er nauwelijks contact geweest. Praktijkpartners hechten wisselend belang aan hun rol.
- Evenementen zoals eindcongressen worden niet altijd herinnerd door respondenten. Dit wijst op een gemiste kans voor overdracht en zichtbaarheid van projectresultaten.

De adviesraad stelt dat deze suggesties kunnen worden gebruikt zowel in de uitvraag, de tussentijdse rapportages als de eindrapportages van de onderzoekers.

3. Overweeg een herijking van de doelstelling van RAAK-PRO met bijbehorende criteria

Waar het ontwikkelen van kennis en innovaties die bijdragen aan oplossingen van maatschappelijke vraagstukken expliciet is opgenomen in de doelstelling van RAAK-mkb en RAAK-publiek, ontbreekt deze doelstelling bij RAAK-PRO.

De RAAK-PRO subsidie is vooral gericht op het bevorderen van de kwaliteit van praktijkgericht onderzoek, onder andere door het bevorderen van duurzame samenwerkingsrelaties tussen hogescholen en praktijkpartners en met het hbo- onderwijs, en het versterken van de onderzoekscapaciteit aan hogescholen.

Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

Impact bij partners is nu geen expliciet onderdeel van de doelstellingen van deze regeling. Van omvangrijke langjarige subsidies, zoals RAAK-PRO, mag echter worden verwacht dat ze ook effecten bij betrokken partners en in het onderwijs realiseren. Daarom adviseert de adviesraad om de doelstelling van de RAAK-PRO regeling op dit punt te herijken.

4. Zet het instrumentarium in om de samenwerking door lectoraten met het mkb uit te breiden en erken de waarde van netwerken en niet-tastbare opbrengsten

De doorwerking via netwerken, onderling vertrouwen en samenwerking is misschien wel de meest duurzame opbrengst van de onderzoekstrajecten. Dat verdient ook erkenning als bijdrage van een project en verdient een grotere zichtbaarheid in de onderzoeksaanvragen en eindrapportages. Op dit moment blijven kennis en inzichten bovendien regelmatig binnen bekende netwerken van individuele lectoren en is er ruimte voor meer inzet op doorwerking naar andere partijen. Daarvoor zou de samenwerking met partijen uit het mkb moeten worden uitgebreid. Dat vraagt om een versterking van het onderlinge vertrouwen tussen die partijen, het betekent een uitbreiding van het netwerk van lectoren en brengt daardoor waarschijnlijk ook veranderingen met zich mee voor de rol van lectoren in dit netwerk en voor hun positie binnen de hogeschool.

Door nog meer inzicht te krijgen in hoe de praktijkpartners de projectresultaten gebruiken, kunnen mogelijke drempels voor dat gebruik in beeld komen. Aan de kant van de hogescholen vormt het gebrek aan continuïteit in lectoraten mogelijk een drempel in het realiseren van de beoogde output. De lector moet de praktijkvraag van de ondernemer(s) bovendien kunnen vertalen in een onderzoeksvraag die passend is bij het lectoraat. Een derde obstakel is wellicht de manier waarop lectoraten worden beoordeeld; de opdracht tot uitbreiding van de omvang van tweede- en derde-geldstroommiddelen voor een lector belemmert soms de innovatiedoelstelling en samenwerking met het mkb. De opdracht, omvang en duur van de aanstelling van een lector hebben zo een effect op het vermogen van een lector om de samenwerking met het mkb uit te breiden en vorm te geven in het onderzoek en, niet onbelangrijk, in de innovatie van het beroepsonderwijs. Hogescholen kunnen lectoraten en hun onderzoeksgroepen bij de aanvraag en uitvoering van onderzoek faciliteren met tijd en geld, zodat netwerken kunnen worden opgebouwd, onderhouden en op duurzame wijze uitgebreid. De adviesraad adviseert Regieorgaan SIA te onderzoeken op welke manier commitment gestimuleerd kan worden voor mkb-impact, samenwerkingsdoelstellingen, eigenaarschap en de rol van de lector in onderwijs en onderzoek.

Redeneerlijn adviesraad bij de aanbevelingen voor aanpassingen van financieringsinstrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO

In deze paragraaf wordt toegelicht hoe de adviesraad tot bovenstaande aanbevelingen voor aanpassingen van de financieringsinstrumenten RAAK-mkb en RAAK-PRO is gekomen.

De adviesraad constateert op basis van data van Regieorgaan SIA dat de focus op de verwachte impact voor het mkb in de onderzoeksaanvragen versterkt zou kunnen worden. In de onderzoeksaanvraag wordt op dit moment niet expliciet gevraagd naar een onderbouwing van de beoogde impact. Ook wordt het beoogde én het bereikte effect na afronding van het subsidietraject niet expliciet uitgevraagd. Aanvragen, beoordelingen en rapportages zijn wat Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

generiek geschreven, waardoor het complex is om inhoudelijke verdieping te geven aan het antwoord op de oorspronkelijke praktijkvraag.

De rol van het mkb in de onderzoeksprojecten wordt niet altijd uitgebreid uitgewerkt. Bedrijven participeren wel, maar het is soms onduidelijk of ze ook daadwerkelijk betrokken zijn bij alle fases van het onderzoek en bij de eindrapportages. De adviesraad constateert dat een belangrijke succesfactor voor het realiseren van impact de kwaliteit van het consortium is, evenals de actieve betrokkenheid van een beroeps- of branchevereniging. Een zwak consortium beperkt de mogelijkheden om onderzoek effectief uit te voeren, om beoogde resultaten te genereren, om bereikte resultaten te dissemineren, en om tijdens en na het onderzoek impact te genereren.

De adviesraad ziet als andere belangrijke succesfactor een adequaat proces van vraagarticulatie. Uit de documentenanalyse die de Hogeschool Rotterdam heeft verricht naar data van Regieorgaan SIA blijkt dat *projecten die minstens 'gemiddeld' ($\geq 4,56$) scoren op vraagarticulatie een duidelijk hogere realisatie van outputvoornemens zien dan projecten die ondergemiddeld scoren*. Een belangrijke terugkoppeling vanuit de interviews met mkb-partners ten behoeve van dit advies is bovendien dat naarmate de vraagarticulatie beter is, ook de bereikte resultaten beter zijn. Hier ziet de adviesraad een relatie naar het onderzoeksplan: beschrijft het onderzoeksplan in voldoende mate hoe de hier gekozen methodologie zal leiden tot het realiseren van de innovatievraag die uit het proces van vraagarticulatie naar voren is gekomen?

In de rapportages staat het perspectief van de onderzoekers centraal. De aandacht gaat op het gebied van doorwerking vooral naar doorwerking in het onderwijs en minder naar het effect van de resultaten voor het mkb. Het perspectief van het mkb ontbreekt in de tussentijdse en eindrapportages. Bovendien richten de prestatie-indicatoren zich vooral op input vanuit de hogeschool (aantal betrokken studenten, docenten, lectoren) en nauwelijks op output of impact voor de praktijk. Hierdoor bereiken de resultaten vooral de direct betrokkenen, terwijl bredere impact slechts beperkt zichtbaar wordt gemaakt.

De adviesraad ziet in het onderzoek *De werking van doorwerking* dat de realisatiegraad rond de 70% ligt. 30% van de voorgenomen output voor onderzoek, onderwijs en praktijk wordt dus niet conform plan gerealiseerd. De adviesraad beschouwt deze realisatiegraad als redelijk laag. Zij stelt dat het de moeite waard is om inzicht te krijgen in de drempels die dit veroorzaken.

De adviesraad constateert een ontwikkeling waarin vraagarticulatie en consortiumvorming in elkaar lijken te schuiven bij het schrijven van het onderzoeksvoorstel. Daardoor zijn de beoordelingscriteria 'beschrijven van proces van vraagarticulatie' en 'de betrokkenheid van de stakeholders in het consortium' niet meer zelfstandig te beoordelen. De vraagarticulatie lijkt dan alleen te hebben plaatsgevonden binnen een bestaand consortium met een beperkt aantal stakeholders. De adviesraad ziet dat er daardoor beperkt wordt ingezet op uitbreiding van het netwerk en vaak wordt teruggegrepen op bestaande contacten. Dit beeld komt ook naar voren in het onderzoek *De werking van doorwerking* van Hogeschool Rotterdam. De

onderzoeksvraag wordt daarmee niet ten volle aan de praktijk getoetst. Bovendien blijft de kennis dan erg intern gericht waardoor delen van kennis buiten het consortium in het gedrang komt. De adviesraad constateert dat exclusiviteit van netwerken (steeds met dezelfde mkb'ers werken) niet productief is in relatie tot de innovatiedoelstelling en het verspreiden van kennis.

Uit de analyse van een aantal RAAK-projecten blijkt dat er in de driehoek onderwijs-onderzoek-praktijk in projecten die gericht zijn op samenwerking met het mkb nog allerlei uitdagingen te liggen voor de hogescholen, waarbij geld, capaciteit en beoordeling een rol spelen. Dat is een breder beleidsvraagstuk, maar de adviesraad constateert dat het ook voor SIA belangrijk is dat zijn interventies (nog) meer laten zien wat de gerealiseerde impact is ter onderbouwing van de voortgang die SIA realiseert in zijn opdracht.

De adviesraad constateert dat de samenwerking tussen de onderzoekers aan de hogescholen en de mkb-partners een daadwerkelijk actieve samenwerking is. Er vindt meer interactie plaats dan (bij wijze van spreken) een handtekening zetten bij een kruisje. Wegvallende praktijkpartners worden vervangen door andere partners om de daadwerkelijke interactie met de praktijk te behouden. Er vinden uitbreidingen plaats van het aantal deelnemende mkb-bedrijven omdat er meer bedrijven zijn die gedurende het onderzoeksproject de kansrijkheid van de opbrengsten van het onderzoek zien en willen bijdragen aan de ontwikkeling ervan.

De adviesraad constateert hierbij dat de 'korte termijnplanning' van het mkb niet altijd strookt met de langere termijn planning van activiteiten op hogescholen; mkb-bedrijven geven aan niet zo lang te kunnen wachten als wat soms nodig is om zaken georganiseerd te krijgen op een hogeschool. De adviesraad stelt hierbij de vraag of lectoraten voldoende flexibel kunnen zijn in het opnemen van mkb-innovatievragen: er lijkt een afstand te zijn tussen het onderzoek van lectoren en de innovatiebehoefte van het mkb. Mogelijk ervaren lectoren bepaalde drempels bij het vertalen van hun expertise naar vraagstukken van het mkb. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de eis aan lectoraten om in de eigen financiering te voorzien. Opdracht, omvang en duur van de aanstelling kunnen samenwerking met het mkb frustreren.

Ook is het commitment aan de zijde van de hogescholen af en toe een uitdaging: uit de wijzigingsverzoeken blijkt dat er nogal eens geschoven wordt met bemensing of met toedeling van uren daar. Uit de interviews die zijn gehouden met mkb-partners komt naar voren dat soms organisatorische knelpunten bij de hogescholen een belemmering zijn, zoals een onderwijsplanning die niet aansluit bij de dynamiek van innovatie of een projectplanning die onvoldoende rekening hield met de invloeden van seizoenen. Ook wordt aangegeven dat de drukke agenda's van onderzoekers en docenten afstemming lastig maakte. De betrokkenheid van studenten varieert sterk. In sommige projecten zijn zij actief via stages of metingen, in andere gevallen is er nauwelijks contact geweest. Praktijkpartners hechten wisselend belang aan de rol van studenten.

De verdeling van subsidie en cofinanciering van hogescholen en mkb-ondernemingen in RAAK-mkb en RAAK-PRO projecten laten verschillen zien. Wat opvalt is dat de relatieve bijdrage van het mkb aan de langer lopende projecten (RAAK-PRO) kleiner is dan wanneer er een commitment voor een kortere duur wordt gevraagd. Daaruit kan worden geconcludeerd

dat het voor beoogde innovaties die vragen om een langere adem, lastiger is om commitment vanuit het mkb te krijgen.

Uit de informatie over de output van RAAK-PRO die verzameld is door de afdeling Informatiemanagement van SIA, concludeert de adviesraad dat er per project veel mkb-ondernemingen betrokken zijn (circa 9), maar weinig brancheorganisaties. Er wordt in verschillende mate vanuit de projecten bijgedragen aan het onderzoeksveld, aan het onderwijs, aan de beroepspraktijk (waarbij opvalt dat in RAAK-PRO-projecten bij de afronding niet altijd wordt gerapporteerd over bijdragen aan onderwijs en beroepspraktijk), en aan de samenleving. De output is heel divers.

Er is over de beoogde output en de resultaten direct bij afronding veel data beschikbaar, over latere effecten is nog niet veel bekend. Het valt de adviesraad bovendien op dat de teruggekoppelde informatie na afloop van een project vooral de blik vanuit de hogescholen betreft. Over wat de bijdrage aan de praktijk is, wordt minder frequent en minder concreet gerapporteerd. Daarnaast is informatie over wat er aan doorwerking is gerealiseerd buiten de kring van directbetrokkenen niet altijd duidelijk. Datzelfde geldt overigens ook op het gebied van de doorwerking in het onderwijs: wat daar de daadwerkelijk gerealiseerde verandering is, wordt ook niet altijd duidelijk omdat hier in de huidige uitvraag na afloop niet expliciet naar gevraagd wordt.

Uit de analyse van de RAAK-mkb aanvragen blijkt dat het proces van vraagarticulatie soms nog verder kan worden uitgewerkt, waardoor onduidelijkheden kunnen worden verhelderd over waar het eigenaarschap van een vraagstuk of mogelijke doorwerking van onderzoeksresultaten ligt. Ook in de inrichting van het aanvraagproces is het belangrijk om daar aandacht voor te vragen. Wat hebben onderzoekers en praktijkpartners voor ogen als bijdrage aan innovatie vanuit het project? Een interessante bevinding uit het onderzoek *De werking van doorwerking* is volgens de adviesraad dat er veel variatie zit in hoe onderzoekers en praktijkpartners hun rol zien. Deze variatie onderstreept volgens de adviesraad het belang van goed afspreken wat de beoogde opbrengst is. Daar zit ook een duidelijke relatie naar het proces van vraagarticulatie (en de wijze waarop daar verslag van wordt gedaan in de aanvraag). En er zit een relatie naar het onderzoeksplan: op welke wijze gaat juist de hier gekozen methodologie bijdragen aan het realiseren van de innovatie? De adviesraad vindt de inzichten rond vraagarticulatie heel relevant: projecten die ondergemiddeld scoren op de vraagarticulatie, realiseren ook aanmerkelijk minder voorgenomen output.

2.2 Versterking innovatie door verbinding praktijk met beroepsonderwijs en vice versa

De adviesraad signaleert dat innovatie in het mkb daarnaast kan worden ondersteund door met praktijkgericht onderzoek de verbinding tussen praktijk en beroepsonderwijs verder te versterken. Deze aanbeveling sluit aan bij het eerder verstrekte advies van de adviesraad uit 2021 'Krachtig praktijkgericht onderzoek'. Daarin adviseerde de adviesraad Regieorgaan SIA o.a. om de verbinding van het praktijkgericht onderzoek met het onderwijs en de beroepspraktijk te bevorderen, vanwege het ontbreken van verwevenheid tussen uitkomsten van onderzoek en innovatie van het beroepsonderwijs op hogescholen.

De adviesraad geeft een drietal aanbevelingen:

1. Versterk de samenwerking beroepsonderwijs, onderzoek en praktijk door verbreding van netwerken naar grotere instituties

Praktijkgericht onderzoek is gericht op het realiseren van samenwerking tussen onderzoek, onderwijs en praktijk. In het mkb-onderzoek is deze samenwerking vaak kort-cyclisch van aard. Om een sterker netwerk te realiseren waarmee de vraagarticulatie vanuit de praktijk, en de doorwerking van kennis naar onderwijs en praktijk beter kan worden gerealiseerd, beveelt de adviesraad aan om de netwerken in het onderzoek verder te verbreden en te versterken, bijvoorbeeld door hierbij ook brancheorganisaties, ROM's, mbo-instellingen, werkgeversorganisaties, het O&O-fonds en de regio, te betrekken. De adviesraad beveelt aan dat SIA onderzoekt hoe rondom het criterium 'consortiumvorming' een oproep kan worden gedaan om netwerken te verbreden met het doel bredere doorwerking van praktijkgericht onderzoek, kennis en kunde naar beroepsonderwijs en praktijk te realiseren.

2. Zet in op doorontwikkeling van het concept 'learning communities'

Een learning community is een duurzame samenwerking waarin studenten, docenten, onderzoekers en professionals uit de praktijk samen leren, onderzoeken en innoveren. Hierdoor komt de driehoek onderzoek - onderwijs - praktijk niet alleen samen in losse projecten, maar in een doorlopend proces waarin alle partners actief betrokken blijven. Deze continuïteit in de samenwerking vergroot de kans dat onderzoek leidt tot innovatie en blijvende impact heeft in het werkveld en in het onderwijs.

De adviesraad constateert dat in verschillende instrumenten van SIA gewerkt wordt aan het realiseren van learning communities en dat dit concept duidelijk nog in ontwikkeling is. De adviesraad stelt dat het concept learning communities in de praktijk verder uitgewerkt zou kunnen worden en dat dit in potentie een heel waardevolle samenwerkingsvorm is om innovatie te ondersteunen. Daarom stelt de adviesraad aan SIA voor hier expliciet aandacht aan te besteden bij het beschrijven van de impact van onderzoeksresultaten en aan te geven welke lessen geleerd zijn en hoe learning communities kunnen worden versterkt in de toekomst.

3. Zorg voor interactie tussen innovaties in het mkb en vernieuwing van het beroepsonderwijs door een duidelijke leercultuur

De interactie tussen onderwijsprogramma's en beroepspraktijk is van belang voor de vernieuwing van het beroepsonderwijs en het actueel blijven van onderwijsprogramma's. De adviesraad stelt dat de innovatiekracht in het beroepsonderwijs vooral moet worden gedragen door goede begeleiding van studenten door docenten en onderzoekers en niet te veel moet leunen op individuele studenten in hun interactie met het mkb, om de kans op een duurzame verandering te vergroten. Een duidelijker eerste fase van vraagarticulatie in de onderzoeksaanvraag is essentieel om dit proces succesvol te maken. Waar het innovatie in het beroepsonderwijs betreft moet deze innovatie nadrukkelijk voortkomen uit samenwerking met de beroepspraktijk en de vraagarticulatie en onderzoeksopbrengsten moeten daarbij beschreven worden vanuit de behoefte van studenten en de opbrengsten voor vernieuwing van het onderwijs. Door deze interactie tussen onderzoek, praktijk en beroepsonderwijs wordt

Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

op duurzame wijze gewerkt aan vernieuwing van zowel de beroepspraktijk als het beroepsonderwijs.

De adviesraad ziet, ondanks het stoppen van de pilot innovatietraineeships, nog steeds meerwaarde in het versterken van de 'loopbaanimpuls', o.a. door begeleiding en ondersteuning van studenten binnen traineeships te verbeteren en mogelijke nieuwe varianten op deze traineeships, indien relevant en verantwoord, explicieter te benoemen als onderdeel van de onderzoeksaanvragen bij beschrijving van de opbrengsten.

Redeneerlijn adviesraad bij de aanbevelingen voor versterking innovatie door verbinding praktijk met beroepsonderwijs en vice versa

Hieronder worden bovenstaande aanbeveling en adviezen verder onderbouwd.

Van 2021-2023 voerde Regieorgaan SIA de pilot Innovatietraineeships uit. Dit traineeship had als doel om de onderzoeksrelatie tussen hogescholen en het mkb te versterken, zodat het mkb innovatiever wordt en de hogeschool haar kennispositie in de regio versterkt. De adviesraad constateert dat uit de evaluatie van de pilot Innovatietraineeships het beeld naar voren komt dat er voor hogescholen bij het invullen van hun LLO-opdracht (het creëren van een leercultuur voor de beroepspraktijk) nog een aantal drempels geslecht moet worden. Het lijkt erop dat de maatschappelijke verandering gericht op leren en ontwikkelen nog niet doorwerkt en dat er gekozen wordt voor een inside out in plaats van outside in aanpak. Hierbij spelen capaciteitsproblemen op hogescholen ook een rol. Bij een inside out benadering is een focus op innovatie moeilijk te realiseren en wordt ook het definiëren van wat precies impactvol afstuderen inhoudt, lastig.

De adviesraad ziet een verschil met het mbo, waar LLO als wettelijke taak is neergelegd, en in nauwe samenwerking met het mkb is opgepakt. Hierbij ziet de adviesraad ook het belang van de lectoren in de bijdrage van hogescholen aan innovatie in de regio. Bedrijven hebben moeite om technologische ontwikkelingen bij te houden, daarom is het van belang dat vanuit een lectoraat studenten worden ingezet die kunnen 'voorlopen'. In de constatering dat in deze specifieke interventie de wisselwerking verder versterkt dient te worden, raakt de discussie aan de knelpunten in de samenwerking in de keten (ook met ROM's en O&O-fondsen). Hierbij zijn vragen over de taak- en rolopvatting van hogescholen, maar ook het commitment vanuit hogescholen belangrijk.

Uit de analyses van aanvragen en eindrapportages van de RAAK-instrumenten constateert de adviesraad dat de doorwerking naar het onderwijs beperkt is. Naar aanleiding van de analyse van de gerapporteerde output bij RAAK-PRO blijkt in ieder geval de informatie over doorwerking in het onderwijs vaak afwezig. Uit het onderzoek *De werking van doorwerking* blijkt bovendien dat de voorgenomen onderwijsoutput zich vooral richt op de direct bij het onderzoek betrokken onderwijsbelangen. Het uitwisselen met het werkveld, het vernieuwen van het curriculum, en het participeren van docenten in onderzoek hebben een grotere prioriteit (respectievelijk 86%, 83% en 80%) dan het ontwikkelen van onderwijsproducten (68%) en internalisering (31%). Dit vertaalt zich direct door in de gerealiseerde output.

Het onderzoek laat ook zien dat projecten die zich ten doel stellen om onderwijsinnovatie, onderwijsparticipatie én praktijkdisseminatie te realiseren, hier vaker in slagen (61,8%) dan projecten die een andere combinatie van outputs nastreven. Dit wijst op het belang van voldoende aandacht voor doorwerking richting het onderwijs.

Er kan variatie optreden in hoe onderzoekers rapporteren over onderwijsonderdelen die zij op basis van de onderzoeksresultaten hebben ontwikkeld. Maar het is ook mogelijk dat de (grote) projecten relatief weinig betrokkenheid vanuit het onderwijs genereren en daardoor ook een relatief kleine bijdrage leveren aan het onderwijs. Het is belangrijk om dit meer inzichtelijk te maken.

De adviesraad signaleert in de bestudeerde informatie knelpunten in de samenwerking in de keten die te herleiden zijn naar de taak- en rolopvatting van hogescholen, het commitment vanuit hogescholen en algemene uitdagingen op het gebied van geld, capaciteit en beoordeling, die de samenwerking in de driehoek onderwijs-onderzoek-praktijk soms belemmeren. De adviesraad heeft zich in dit kader ook gebogen over de vraag in welke mate hogescholen erin slagen om de samenwerking tussen onderzoek, onderwijs en praktijk te realiseren, en in hoeverre learning communities een rol kunnen spelen in de versterking van die samenwerking en daarmee de kans op doorwerking van het praktijkgerichte onderzoek voor het mkb. Er zijn institutionele en organisatiebrede knelpunten binnen het hbo. Deze liggen op het gebied van de interne structuur en eigenaarschap: opleidingen blijken niet altijd te zijn ingericht voor de behoeften van het mkb.

Bijlagen

3. Bijlage 1

Aanpak advies

Regieorgaan SIA besloot voor de duiding van de beschikbare data ten behoeve van het advies een externe onderzoeker in te schakelen om zowel bij het gebruik van reeds beschikbare data als bij de externe aanvulling daarop door middel van interviews, een objectief perspectief te garanderen.

De keus viel na een selectieproces op het Kenniscentrum Business Innovation van lector Arjen van Klink. Daarbij was een doorslaggevende afweging het feit dat in de voorgestelde onderzoeksaanpak met generatieve AI analyses konden worden uitgevoerd op een grote hoeveelheid van de beschikbare SIA-data.

Nadat de onderzoekers in afstemming met de adviesraad hun onderzoeksopzet hadden uitgewerkt, werd een verwerkersovereenkomst opgesteld vóórdat de onderzoekers toegang kregen tot de SIA-data. Behalve het anonimiseren van de data was belangrijk dat er duidelijke afspraken werden gemaakt over de eisen waaraan zij moesten voldoen met betrekking tot de veiligheid van de data. Er moest worden verzekerd dat de data met AI bewerkt zou worden op een afgeschermd, beveiligde server.

Nadat de documentenstudie was afgerond, werd er een aantal projecten geselecteerd om de daarbij betrokken praktijkpartners te interviewen. De projectleiders van deze projecten werd vooraf gevraagd of zij geen bezwaar hadden tegen het benaderen van hun praktijkpartners voor dit onderzoek en vervolgens werden interviews ingepland met de betrokken mkb'ers. De eerste bevindingen uit de documentenstudie werden met de adviesraad gedeeld en er werd een concept onderzoeksrapport opgeleverd. De onderzoeksresultaten geven een indicatie van hoe het mkb resultaten gebruikt. Vragen die de adviesraad had bij dit concept onderzoeksrapport werden beantwoord, waarna er een definitief onderzoeksrapport werd opgeleverd.

Aanvullende data

De adviesraad heeft ter aanvulling op bovenstaand onderzoek van de interne gegevens van SIA gebruikt gemaakt van verschillende informatiebronnen. Om alle leden van de adviesraad in gelijke mate inzicht te geven in de SIA-context voor dit advies, werd **een tiental gehonoreerde en een afgewezen RAAK-mkb aanvragen** door de adviesraad bestudeerd, inclusief de bijbehorende Call for proposals en de beoordelingen van de aanvragen door de beoordelingscommissies.

Hiermee kreeg de adviesraad vooraf alvast in enige mate inzicht in welke voorstellen er in RAAK-mkb worden ingediend, welke uitkomsten en opbrengsten daarin worden beoogd, hoe de criteria door de beoordelingscommissies worden beoordeeld en welke resultaten na afloop door de onderzoekers worden gerapporteerd.

Ook heeft de adviesraad gekeken naar **tussentijdse wijzigingsverzoeken van projectleiders**. De adviesraad heeft zich gebogen over verzoeken die in het kader van lopende onderzoeksprojecten bij SIA worden ingediend om wijzigingen aan te brengen in de oorspronkelijke projectopzet. Deze wijzigingsverzoeken worden ter goedkeuring voorgelegd aan de verantwoordelijke programmamanagers om te borgen dat de projecten die van SIA financiering hebben gekregen om bepaalde onderzoeksresultaten te behalen, bij veranderende omstandigheden in de context van het onderzoek nog steeds die beoogde resultaten kunnen behalen.

De adviesraad heeft daarnaast gekeken naar de **sectoren/vakgebieden** waar mkb-ondernemingen in RAAK-mkb en RAAK-PRO projecten uit afkomstig waren. Voor de analyse daarvan zijn dezelfde rondes gebruikt als voor het onderzoek “De werking van doorwerking” i.s.m. de Hogeschool Rotterdam (RAAK-mkb rondes 11-15 en RAAK-PRO ronde 3), aangevuld met RAAK-PRO rondes 4-5 ter vergelijking.

Ook heeft de adviesraad inzicht verkregen in de **verdeling van subsidies en cofinanciering in RAAK-mkb en RAAK-pro gehonoreerde onderzoeksprojecten**, vanwege de veronderstelling dat de mate van cofinanciering wellicht een indicator is van de werkelijke betrokkenheid van bedrijven en organisaties. De evaluatie van de mkb-innovatietraineeships [documenten niet openbaar] gaf de adviesraad inzicht in de verbinding en samenwerking tussen hbo-instellingen, lectoraten en onderzoeksgroepen en het onderwijs.

Door het bureau van SIA werd tenslotte ook **een beschrijvend onderzoek gedaan naar de output van RAAK-projecten**. Dit onderzoek richtte zich met name op de output vanuit RAAK-PRO projecten gericht op het onderzoeksveld, het onderwijs, de beroepspraktijk en de samenleving en droeg bij aan de beeldvorming voor het advies. Het onderzoek gaf de adviesraad inzicht in de focus bij de terugkoppeling over de doorwerking na afronding van de projecten.

4. Bijlage 2

Samenvatting resultaten onderzoek 'De werking van doorwerking' Hogeschool Rotterdam

Het Kenniscentrum Business Innovation van Hogeschool Rotterdam, geleid door lector Arjen Klink, heeft onderzocht hoe mkb-partijen output van door SIA gefinancierde onderzoeksprojecten uit RAAK-PRO en RAAK-mkb gebruiken⁴. Als basis voor het onderzoek is het projectenarchief van Regieorgaan SIA bestudeerd. Vervolgens zijn interviews afgenomen met praktijkpartners uit het mkb.

Hieronder volgt een samenvatting van resultaten uit 1) de documentenanalyse en 2) de interviews.

Resultaten documentenanalyse

Voor de documentenanalyse is een uitdraai gemaakt uit Gaustat, de interne projectregistratie van Regieorgaan SIA. Hieruit zijn alle documenten opgevraagd van RAAK-mkb en RAAK-PRO-projecten die sinds 2019 zijn afgerond⁵. Op basis van deze documenten is vervolgens per project een analyse gemaakt van de voorgenomen en gerealiseerde output (praktijk, onderwijs en onderzoek).

De analyse levert de volgende inzichten op:

- Indicatief vast te stellen is dat door SIA gesubsidieerd praktijkgericht onderzoek een grotere prioriteit geeft aan output gericht op onderzoek, dan output gericht op onderwijs en praktijk.
- Globaal is er geen verschil in de mate waarin door SIA gesubsidieerd praktijkonderzoek voorgenomen onderzoeks-, onderwijs- en praktijkoutput daadwerkelijk realiseert. Deze realisatiegraad ligt rond 70%. Dat betekent dat 30% van de voorgenomen output voor onderzoek, onderwijs en praktijk niet conform plan wordt gerealiseerd. Hier kunnen diverse oorzaken aan ten grondslag liggen, inclusief herprogrammering.
- Verschillende typen onderzoeksoutput worden in grotendeels gelijke mate (65% - 79%) nagestreefd, en in de meer dan de helft van de gevallen ook daadwerkelijk gerealiseerd.
- Voorgenomen onderwijsoutput richt zich vooral op de direct bij het praktijkonderzoek betrokken onderwijsbelangen. Het uitwisselen met het werkveld, het vernieuwen van het curriculum, en het participeren van docenten in onderzoek hebben een grotere prioriteit (respectievelijk 86%, 83% en 80%) dan het ontwikkelen van onderwijsproducten (68%) en internalisering (31%). Dit vertaalt zich direct door in de gerealiseerde output.

⁴ Onderzoeksrapport De werking van doorwerking, Hogeschool Rotterdam (2025)

⁵ In de analyse zijn 101 projecten betrokken, waarvan 79 RAAK-mkb-projecten en 22 RAAK-PRO-projecten. Uit 232 RAAK-MKB-documenten zijn 8.672 tekstfragmenten geëxtraheerd die nader zijn geanalyseerd. Voor de RAAK-PRO zijn 106 documenten geanalyseerd, met extractie van 3.173 tekstfragmenten

- Voornemens tot praktijkoutput richten zich zowel op direct als indirect gebruik van de onderzoeksresultaten. Disseminatie van kennis wordt het vaakst (88%) tot doel gesteld, gevolgd door het bedienen van de praktijk met producten (79%), en het aanbieden van professionalisering (71%). Productontwikkeling heeft in de praktijk een realisatiegraad van 63%. Beïnvloeding van beleid gebeurt nagenoeg nauwelijks, voorgenomen in 12% van de projecten en gerealiseerd slechts in 17% van deze projecten. Daarmee kent de praktijkoutput vooral een indirect gebruik.
- Projecten die zich tot doel stellen om onderwijsinnovatie, onderwijsparticipatie én praktijkdisseminatie te realiseren, slagen hier vaker (61,8%) in dan wanneer zij een andere combinatie van outputs tot doel stellen.
- Projecten die minstens 'gemiddeld' ($\geq 4,56$) scoren op vraagarticulatie laten een duidelijk hogere realisatie van outputvoornemens zien dan projecten die ondergemiddeld scoren. Dit effect is het grootst voor onderzoek- en onderwijsoutput. Het laat zien dat vraagarticulatie niet alleen de praktijk dient, maar ook onderzoek en onderwijs.
- Er is geen duidelijk verband te constateren tussen de scores op netwerkvorming en het projectplan enerzijds, en de mate van outputrealisatie anderzijds.

Resultaten interviews

Vervolgens zijn interviews afgenomen met praktijkpartners uit het mkb. De praktijkpartners zijn geselecteerd op basis van een representatieve steekproef uit de projecten, gebaseerd op de voorgenomen en gerealiseerde output uit de documentenanalyse.

De interviews zijn op kwalitatieve wijze geanalyseerd. De analyse biedt inzicht in hoe praktijkpartners de opbrengsten van RAAK-projecten ervaren, en welke factoren bijdragen aan succesvolle doorwerking van onderzoeksresultaten in de praktijk.

Uit de interviews is een aantal succesfactoren en belemmeringen naar voren gekomen, waaraan de praktijkpartners ook suggesties verbinden.

Ervaren succesfactoren zijn:

- Kwalitatieve samenwerking en betrokkenheid: het belang van co-productie en gezamenlijke ontwikkeling, integratie met de hogeschool en samenwerking tussen kennis- en ideeëndragers. Ook wordt het gemeenschappelijk werken en kennisdelen genoemd. De samenwerking wordt versterkt door initiële betrokkenheid van praktijkpartners bij het opstellen van het projectvoorstel en door het spreken van dezelfde taal vanuit een gedeelde doelstelling.
- Goede communicatie en afstemming: regelmatige en doelgerichte communicatie over de voortgang van het project, heldere en praktische communicatie vooraf en goed contact met contactpersonen bij de hogeschool. Korte lijntjes tussen onderzoekers en praktijkpartners worden gewaardeerd evenals het aanwijzen van een vaste contactpersoon. Online, laagdrempelig toegankelijke activiteiten dragen bij aan de toegankelijkheid van het project.
- Sterk netwerk: bestaande relaties, eerdere samenwerkingen en gedeelde achtergrond – bijvoorbeeld als alumni – zorgen voor een laagdrempelige en gelijkwaardige

Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

samenwerking, waarin praktijkpartners actief betrokken blijven. Ook uitbreiding van het netwerk wordt gewaardeerd, zeker wanneer deze partijen blinde vlekken in de kennis afdekken. Beroeps- en brancheverenigingen kunnen bijdragen aan structurele doorwerking en de borging van resultaten, wat de duurzaamheid van opbrengsten vergroot.

- Flexibiliteit en aanpasbaarheid: mogelijkheid tot bijsturing vanuit de praktijk en aanpassing van het projectvoorstel gedurende de looptijd wordt gewaardeerd.
- Goede ondersteuning: facilitering voor kennisuitwisseling en vergoeding van uren gemaakt door praktijkpartners, naast het feit dat de hogeschool goedkoop werkt en co-financiering in uren mogelijk is, wordt als positief ervaren. Verder worden fysieke nabijheid van de hogeschool en fysieke aanwezigheid van studenten gewaardeerd.
- Concrete resultaten: de gezamenlijke focus om een fysiek eindproduct te realiseren stimuleert samenwerking. Het draagt tevens bij aan de borging van kennis en continuïteit.

Belemmeringen die worden ervaren, zijn de volgende:

- Beperkte tijd en capaciteit: de tijdsinvestering bleek lastig te combineren met dagelijkse werkzaamheden; het moet hierbij voor ondernemers duidelijk wat het oplevert. De relatief lange tijd tussen de voorbereiding van een subsidieaanvraag en de daadwerkelijke start van het project werd als belemmerend ervaren.
- Financiële en logistieke drempels: hoge kosten, trage productie en het ontbreken van budget voor benodigde apparatuur werken belemmerend. De relatief vrijwillige bijdrage in uren leidde tot beperkt commitment.
- Organisatorische beperkingen: organisatorische knelpunten bij de hogescholen zijn bijv. een starre onderwijsplanning die niet aansluit bij de dynamiek van innovatie, een rigide projectplanning die onvoldoende rekening hield met de invloeden van seizoenen en de drukke agenda's van onderzoekers en docenten die afstemming lastig maken.
- Inhoudelijke en culturele verschillen: dit zijn bijv. verschillen in opvattingen binnen het werkveld en weerstand tegen onderzoeksresultaten, negatieve beeldvorming in de media of een te academisch ingestoken verhaal van de onderzoekers.
- Beperkte benutting en doorwerking: voor het mkb is het soms moeilijk om alle opgedane kennis direct te benutten of er is onvoldoende aansluiting van projectresultaten bij het bedrijf. Daarnaast is de overdracht van resultaten soms niet goed gegaan.
- Beperkingen in borging en continuïteit: dit heeft o.a. betrekking op goede contractuele afspraken, oa over mogelijke exclusiviteit of patent op ontwikkelde technologie. Ook is een duurzaam netwerk kwetsbaar wanneer het leunt op een beperkt aantal personen.

Suggesties van de praktijkpartners zijn:

Vervolg en doorwerking van resultaten: voldoende tijd en aandacht voor het actief verspreiden en verankeren van opbrengsten in de beroepspraktijk, eventueel in een vervolgproject aan dat

zich expliciet richt op doorwerking binnen de beroepsgroep. Om de impact van projecten te vergroten, is ook meer publiciteit en aandacht voor een jongere doelgroep gewenst.

Verbetering organisatie en communicatie: hiertoe kunnen bijeenkomsten niet alleen bij de hogeschool maar ook bij praktijkpartners plaatsvinden. Ook wordt regelmatige consortiumbrede afstemming aanbevolen en zou een persoonlijkere terugkoppeling aan het einde van het project positief zijn. Hierbij kan ook een actieve inzet op het gebruik van passende taal en een facilitator die beide werelden begrijpt, nuttig zijn. Evenals een goede begeleiding van studenten die hierdoor meer inzichten kunnen ophalen.

Afstemming samenwerking en rolverdeling: dit gaat over het belang van een goede samenwerking tussen praktijk en onderzoek, daarbij spelen ook het onderscheid tussen middelen en doelen en afstemming van de use-case op het belang van het bedrijf een rol. Ook het betrekken van bedrijven die geen directe rol of toepassing hebben, maar wel waardevolle know-how kunnen inbrengen, wordt genoemd.

Financiering en vergoeding van deelname: suggesties rond subsidies voor startups en betaalde mogelijkheden voor deelname aan onderzoek worden gedaan, ook om de vrijblijvendheid te verminderen. Bestaande subsidies bieden voor bedrijven onvoldoende ruimte voor onderzoek.

Aandacht voor ethische afwegingen: het is belangrijk dat het onderzoek ethisch verantwoord is.

Samengevat komt het volgende beeld uit de interviews naar voren:

- Praktijkpartners waarderen concrete en direct toepasbare producten zoals tools, meetgegevens en richtlijnen. Toch blijken indirecte opbrengsten, zoals bewustwording, gedragsverandering en uitbreiding van netwerk, in veel gevallen van grotere betekenis voor de praktijk en langduriger door te werken. Respondenten herinneren zich deze indirecte effecten vaak beter dan de tastbare resultaten.
- De ervaringen met directe output zijn gemengd. Wanneer resultaten goed aansluiten bij de praktijk en in een bruikbare vorm worden aangeboden, zoals e-learningmodules of communicatietools, worden ze positief ontvangen. In andere gevallen is het eindresultaat niet benut of zelfs niet ontvangen, wat de impact beperkt.
- De interviews benadrukken het belang van procesmatige elementen voor de bruikbaarheid van het onderzoek. Goede samenwerking tussen onderzoekers en praktijkpartners, heldere communicatie en facilitering, zoals een vergoeding van uren en fysieke nabijheid worden gewaardeerd. Deze factoren versterken de betrokkenheid en vergroten de kans op doorwerking van resultaten.
- Hogescholen en brancheverenigingen kunnen als intermediair een brug slaan tussen onderzoek en praktijk. Hun rol is effectief wanneer er duidelijke afspraken zijn over hun betrokkenheid en verantwoordelijkheden.
- Veel praktijkpartners zijn afkomstig uit het bestaande netwerk van lectoren en hogescholen. Deze vertrouwde relaties bevorderen een laagdrempelige en duurzame

samenwerking. Tegelijkertijd kan een te sterke focus op bekende partijen de doorwerking beperken. Het betrekken van een breder scala aan bedrijven wordt genoemd als voorwaarde voor bredere impact en het afdekken van blinde vlekken.

- Projecten met een technische focus leveren vaak meetresultaten en commerciële kansen op, die ondernemers expliciet relevant vinden voor productontwikkeling en klantgesprekken. In meer algemeen georiënteerde projecten is de opbrengst minder tastbaar en moeilijk te concretiseren.
- De betrokkenheid van studenten varieert sterk. In sommige projecten zijn zij actief via stages of metingen, in andere gevallen is er nauwelijks contact geweest. Praktijkpartners hechten wisselend belang aan hun rol.
- Evenementen zoals eindcongressen worden niet altijd herinnerd door respondenten. Dit wijst op een gemiste kans voor overdracht en zichtbaarheid van projectresultaten.
- De diversiteit aan output, van concrete producten tot gedragsverandering en netwerkvorming, sluit niet altijd aan bij de bestaande taxonomie van Regieorgaan SIA. Dit maakt het lastig om de volle breedte van impact zichtbaar te maken.

Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat praktijkpartners overwegend positief zijn over praktijkgericht onderzoek dat SIA financiert. Vooral de indirecte opbrengsten, zoals bewustwording, gedragsverandering en netwerkvorming, worden als waardevol ervaren.

Het beeld van tevredenheid wordt deels gekleurd doordat veel praktijkpartners afkomstig zijn uit het bestaande netwerk van lectoren en hogescholen, en vaak al eerder hebben deelgenomen aan projecten. Dit bevordert duurzame samenwerking, maar beperkt mogelijk de doorwerking buiten de directe kring van betrokkenen.

De interviews onderstrepen dat procesmatige factoren, zoals samenwerking, communicatie en facilitering, van belang zijn voor de praktische bruikbaarheid van onderzoeksresultaten. De brede scope van projecten leidt tot diverse opbrengsten, die niet altijd goed passen binnen bestaande taxonomieën, wat het zichtbaar maken van impact bemoeilijkt⁶.

Sturing op impact en tevredenheid vanuit hogescholen lijkt beperkt, wat samenhangt met de prioriteit die wordt gegeven aan onderzoeksoutput boven onderwijs- en praktijkoutput. Toch blijven praktijkpartners betrokken, gedreven door algemene kennisverwerving en verbondenheid met het hoger onderwijs.

Samenvattend wordt gesteld dat praktijkgericht onderzoek aantoonbaar opbrengsten oplevert voor het mkb, vooral in de vorm van indirecte effecten. Deze zijn waardevol, maar vaak diffuus en moeilijk te kwantificeren. Verdere analyse en systematische monitoring zijn nodig om de

⁶ De adviesraad constateert hierbij dat de taxonomieën die voor dit onderzoek zijn gebruikt, afkomstig uit een rapport van Regieorgaan SIA over output uit 2022, niet volledig aansluiten bij de beoordelingscriteria van RAAK-mkb en RAAK-PRO. De adviesraad stelt dat deze constatering verdere aandacht verdient.

impact beter zichtbaar te maken en gericht te kunnen beïnvloeden via beleid, projectkeuzes en samenwerking.

5. Bijlage 3

Samenvatting aanvullend onderzoek bureau Regieorgaan SIA

Om alle leden van de adviesraad inzicht te geven in de SIA-context voor het advies, werd een aantal gehonoreerde en een aantal afgewezen RAAK-mkb aanvragen door de adviesraad bestudeerd, inclusief de bijbehorende Call for proposals en de beoordeling van de aanvragen door de beoordelingscommissie.

Hiermee kreeg de adviesraad alvast in enige mate inzicht in welke voorstellen er in RAAK-mkb worden ingediend, welke outcome en output daarin wordt beoogd, hoe dat door de beoordelingscommissie wordt beoordeeld en welke resultaten na afloop worden gerapporteerd.

De adviesraad geeft aan dat het proces hierdoor duidelijk is geworden. In de reflectie van de adviesraad komt een aantal aspecten naar voren over o.a. de focus op impact, de rol van het mkb in de projecten, de aandacht voor doorwerking van het onderzoek en de beoordeling van aanvragen.

Op verzoek van de adviesraad hebben medewerkers van SIA in aanvulling op het onderzoek van lector Van Klink en zijn onderzoekers andere gegevens verzameld over de interactie tussen hogescholen en mkb in het kader van de programma's RAAK-mkb en RAAK-pro.

Het gaat hierbij onder andere om het beeld dat naar voren komt uit wijzigingsverzoeken die projectleiders tijdens de uitvoering van hun RAAK-mkb project bij SIA indienen. Gekeken is naar die wijzigingsverzoeken die expliciet betrekking hadden op de samenwerking met mkb. Daarnaast is onderzocht in welke sectoren het mkb actief is dat deelneemt aan RAAK-projecten en er is gekeken naar de verdeling van subsidie en cofinanciering in RAAK-mkb en RAAK-pro. Informatie over de evaluatie van de MKB-innovatietraneeships is besproken in de adviesraad en er is een eigen (bureau-)onderzoek gedaan naar de output van RAAK-projecten. Tot slot is er nog in beperkte mate gekeken naar de betrokkenheid van het werkveld bij een nieuwe ontwikkeling aan de hogescholen: het Professional Doctorate.

Wijzigingsverzoeken:

Hieronder volgt op hoofdlijnen informatie uit wijzigingsverzoeken die zijn ingediend bij een tweetal RAAK-mkb rondes. Het gaat om ronde 11 (oktober 2019; corona-tijd) en ronde 19 (september 2023).

Ronde 11: Duidelijk is dat deze projecten in corona-tijd vallen. Dat is wel de belangrijkste, maar niet de enige reden voor projectleiders om een wijzigingsverzoek in te dienen. In de SIA-voorwaarden bij toekenning wordt altijd aangegeven dat projecten dienen te starten binnen x maanden na honorering van de aanvraag. Een aantal projecten vraagt om uitstel van de start van het project. Niet alleen vanwege corona, maar ook om de eigen organisatie op orde te krijgen, deels omdat er op hetzelfde moment ook andere projecten zijn gehonoreerd. Een

aantal projecten vraagt om toestemming om rollen in het projectteam bij andere hogeschoolmedewerkers te beleggen. Niet specifiek corona-gerelateerd, dat zien we ook regelmatig in andere jaren: medewerkers vallen uit, krijgen een andere functie of gaan elders werken. We zien daarnaast een paar keer een verzoek tot verlenging van de projectduur, waarbij wel degelijk corona een belangrijke rol speelt. Een aantal projecten vraagt om verlenging om een fysieke bijeenkomst te kunnen organiseren wanneer dat weer mogelijk is vanuit corona-richtlijnen, om voor een betere kennisdeling/doorwerking te zorgen na een project waarin alle bijeenkomsten online georganiseerd moesten worden. Ook gerelateerd aan corona is een aantal verzoeken om toetreding tot het consortium van nieuwe praktijkpartners. Dat gebeurt omdat partijen wegvallen, omdat het project in coronatijd geen prioriteit meer voor ze heeft, of omdat er in coronatijd minder cofinanciering van een praktijkpartner gevraagd kan worden en dat wordt opgevangen door meer praktijkpartners te laten aansluiten. In deze ronde hebben die laatste wijzigingsverzoeken betrekking op praktijkpartners die actief zijn in de verpakkingen, schelpdieren voor horeca, farmaceutische sector en mondhygiënist. Het laatste type wijzigingsverzoeken uit deze ronde heeft betrekking op specifieke hogeschoolproblematiek in coronatijd: de beperkte toegankelijkheid van de labs en de extra werklast ten behoeve van het onderwijs.

Ronde 19: In deze ronde kennen de wijzigingsverzoeken iets meer variatie, de verzoeken hebben vaker betrekking op gebeurtenissen in de interactie met betrokken mkb. Vergelijkbaar zijn wel de wijzigingsverzoeken die wat meer procedureel of intern gericht zijn: wijzingen in bemensing binnen de hogeschool, wegens vertrek van medewerkers, een uitstel van de start om de interne organisatie op orde te krijgen, of de vraag om later een verklaring rond de medisch-ethische toetsing te mogen aanleveren (de METC-verklaring) omdat daarvoor eerst iets anders onderzocht moet worden. In de interactie met het mkb komt met enige regelmaat de vraag of het consortium uitgebreid mag worden met andere mkb-partners. Deze nieuwe toetreders hebben dan kennis kunnen nemen van het project en zien hier kansen voor zichzelf. Wanneer de bedrijven dan ook als inhoudelijk waardevolle aanvullingen gezien worden binnen het consortium, dan volgt het verzoek om uitbreiding. Een verzoek heeft betrekking op het vertrek van een consortiumpartner omdat het bedrijf wordt opgeheven. Er is een aantal verzoeken tot vervanging van een mkb in het consortium, bijvoorbeeld na bedrijfsovername, na vertrek van het aanspreekpunt en wanneer een bedrijf zijn toekomst te onzeker vindt om gecommitteerd te blijven. Voor deze mkb's komt er dus steeds een ander mkb in de plaats. Een laatste verzoek heeft betrekking op een aanvullende activiteit tijdens het project: de consortiumpartners hebben in het project met elkaar iets geleerd en zouden daar graag een vervolg aan willen geven.

Sectoren/vakgebieden mkb-ondernemingen in RAAK-mkb en RAAK-PRO

Voor de analyse daarvan zijn dezelfde rondes gebruikt als voor het onderzoek *De werking van doorwerking* i.s.m. de Hogeschool Rotterdam (RAAK-mkb rondes 11-15 en RAAK-PRO ronde 3), aangevuld met RAAK-PRO rondes 4-5 ter vergelijking.

In RAAK-mkb ronde 11 (oktober 2019) is 35% van het betrokken mkb actief in advisering en onderzoek, 26 % in industrie. Op afstand volgen dan landbouw, bosbouw en visserij (8%), groot- en detailhandel (8%) en gezondheids- en welzijnszorg (7%). Dan informatie en Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

communicatie en financiële instellingen beide op 4%; verhuur (on)roerende goederen en cultuur, sport en recreatie op 2%; en onderwijs, bouwnijverheid en overige op 1%.

In de daaropvolgende jaren veranderen de percentages, en vinden er lichte verschuivingen plaats tussen de eerst vijf sectoren. Maar advisering en onderzoek blijft het grootste percentage betrokken mkb. In het ene jaar volgt daarna dan gezondheids- en welzijnszorg, het andere jaar groot- en detailhandel en dan weer landbouw, bosbouw en visserij. Onderwijs en bouwnijverheid blijven de kleinste groepen in deze jaren.

In RAAK-pro (projecten van 4 jaar) is de verdeling vergelijkbaar. Ook hier vormt mkb uit advisering en onderzoek over de jaren heen het grootste deel van het betrokken mkb. Industrie en groot- en detailhandel volgen. Financiële instellingenvormen hier in sommige jaren een nog wat kleiner deel van het betrokken mkb, onderwijs soms juist een wat groter deel. Zie de volledige presentatie in de bijlage separaat meegestuurd.

Subsidies en cofinanciering

Er is gekeken naar de verdeling van subsidie en cofinanciering van hogescholen en mkb-ondernemingen in RAAK-mkb en RAAK-PRO projecten.

In de periode 2019 – 2023 wordt er jaarlijks in RAAK-mkb ca. 4,5 – 5 miljoen subsidie verstrekt. De subsidie die hiervan naar de hogescholen gaat ligt jaarlijks tussen de 3,4 – 4,2 miljoen, naar het mkb is dat 0,2 – 0,4 miljoen. De verdeling in de cofinanciering (jaarlijks 4,5 – 5,2 miljoen) is: cofinanciering vanuit de hogescholen jaarlijks 1,4 – 2,2 miljoen, vanuit het mkb 1,7 – 2,3 miljoen per jaar. De totalen zijn bij de hogescholen 20 miljoen subsidie ontvangen, 9 miljoen cofinanciering bijgedragen; bij het mkb 1,4 miljoen subsidie ontvangen, 10,6 miljoen cofinanciering bijgedragen.

Bij RAAK-PRO liggen in de periode 2018 – 2022 de verhoudingen een beetje anders. In deze periode ontvangen de hogescholen in totaal 41,4 miljoen subsidie, het mkb ontvangt 2,2 miljoen. De cofinanciering die de hogescholen bijdragen is 15,8 miljoen, vanuit het mkb 4,8 miljoen.

Evaluatie mkb-innovatietraineeship

De adviesraad heeft informatie ontvangen over de evaluatie van het SIA-instrument MKB-innovatietraineeships: een brief met conclusies en aanbevelingen van de begeleidingscommissie en een tweedelig evaluatierapport van dit programma. Doel van de bespreking hiervan is het bepalen van mogelijke lessons learned in verband met de huidige adviesvraag.

In de constatering dat in deze specifieke interventie de wisselwerking niet op gang is gekomen, raakt het gesprek aan de knelpunten in de samenwerking in de keten (ook met ROM's en O&O-fondsen). Hierbij zijn vragen over de taak- en rolopvatting van hogescholen, maar ook het commitment vanuit hogescholen belangrijk. De adviesraad besprak dit eerder n.a.v. een aantal RAAK-mkb projecten. In de driehoek onderwijs-onderzoek-praktijk liggen blijkbaar nog allerlei uitdagingen voor de hogescholen, waarbij geld, capaciteit en beoordeling een rol spelen. Dat is een breder vraagstuk, maar ook voor SIA is belangrijk dat zijn interventies

Gericht werken aan impact, samenwerking en toepasbaarheid van praktijkgericht onderzoek in het mkb

(meer) impact hebben. De adviesraad ziet verbetermogelijkheden in versterking van de verbinding van onderwijs, onderzoek en praktijk, waaronder de verdere uitwerking van het concept learning communities in de praktijk. Ook begrippen als impactvol afstuderen en innovatie moeten verder worden uitgewerkt om effectief richting te kunnen geven. Om daadwerkelijke innovatie te bewerkstelligen is een sterkere samenwerking in de keten nodig, waarbij hogescholen de rol moeten nemen van regisseur die de kort-cyclische benadering vanuit mkb naar een hoger plan tilt.

Inventarisatie RAAK-output

De adviesraad signaleert een aantal opmerkelijke lijnen vanuit de gepresenteerde gegevens. Per project zijn er veel mkb-ondernemingen betrokken (ca 9), maar weinig brancheorganisaties. Er wordt in verschillende mate vanuit de projecten bijgedragen aan het onderzoeksveld, aan het onderwijs (waarbij opvalt dat projecten in RAAK-pro hier niet altijd aan lijken bij te dragen), aan de beroepspraktijk en aan de samenleving. De output is heel divers, maar valt te categoriseren en te kwantificeren. Dan draagt deze informatie in combinatie met de kwalitatieve data uit andere bronnen, zeker bij aan de beeldvorming voor het advies.

Er is over de beoogde output en de resultaten direct bij afronding redelijk veel data beschikbaar, over latere effecten is nog niet veel bekend. Het valt de adviesraad op dat de teruggekoppelde informatie na afloop van een project vooral de blik vanuit de hogescholen betreft. Over wat de bijdrage aan de praktijk is, wordt minder en vager gerapporteerd. Daarnaast ontbreekt informatie over wat er aan doorwerking is gerealiseerd buiten de kring van directbetrokkenen. Datzelfde geldt overigens ook op het gebied van de doorwerking in het onderwijs: wat daar de daadwerkelijk gerealiseerde verandering is, wordt ook niet altijd duidelijk.

Bevindingen in pilot Professional Doctorate

In De Staat van de PD 2023 (gepubliceerd in 2024), wordt een aantal conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan over de betrokkenheid van het werkveld bij deze nieuwe ontwikkeling voor de hogescholen. In deze publicatie wordt de pilot omschreven als “De pilot is opgezet om een derde cyclus in het hoger beroepsonderwijs te introduceren, naast de al bestaande associate degrees, bachelors en masters. De PD biedt kandidaten de kans om hun praktijkgerichte expertise verder te verdiepen en innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor complexe uitdagingen in de samenleving, zoals die naar voren komen in de energietransitie, digitalisering en de gezondheidszorg. De kracht van deze nieuwe leerlijn zit in de nauwe verbinding met de beroepspraktijk, waarbij onderzoek en toepassing hand in hand gaan.”

Er is een landelijk kwaliteitszorgkader ontwikkeld waarin een aantal standaarden specifiek betrekking hebben op de verbinding met de beroepspraktijk. Standaard 1 heeft betrekking op doelen, visie en ambities: “Het PD-programma is relevant, ambitieus en uitdagend. De doelstellingen van het PD-programma passen bij het niveau en de oriëntatie van de PD en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.” Standaard 2 heeft betrekking op doorwerking, impact en realisatie van de

leerresultaten: “Het PD-programma maakt zichtbaar wat de bijdrage is aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk, bredere samenleving, het onderwijs en het onderzoeksveld.”

6. Bijlage 4

Beoordelingscriteria RAAK-mkb en weging; verschil met RAAK-pro

Vraagarticulatie

- De vraag is aanwijsbaar afkomstig van (professionals werkzaam in) het mkb.
- De aanvraag beschrijft het proces waarlangs de vraagarticulatie plaatsgevonden heeft (workshops in het veld, surveys, verwijzingen naar presentaties, etc.).
- De vraag is maatschappelijk relevant. Het is een meerwaarde als het gaat om een
- urgente vraag die uitnodigt tot het ontwikkelen van innovatieve kennis.

Netwerkvorming

- Betrokken mkb-ondernemingen hebben een actieve rol in het onderzoek.
- Het consortium heeft aantoonbaar voldoende kennis en kwaliteit om het onderzoek uit te voeren.
- Het netwerk van personen of organisaties staat niet geïsoleerd, er zijn relaties met
- relevante initiatieven op het vakgebied, in het binnenland en/of buitenland.
- Het is een meerwaarde als het een uitbreiding van een bestaand netwerk betreft.

Onderzoeksplan

- Het onderzoeksplan bevat:
 - een volledige maar beknopte weergave van de state-of-the-art kennis in de professionele praktijk en wetenschap, binnen en buiten Nederland. Hiertoe behoort een literatuurreview met actuele studies over het onderwerp van de aanvraag. Dit vraagt ook om een overzicht van toonaangevende regionale, landelijke of internationale kennisagenda's op dit onderwerp, de daaruit voortkomende initiatieven, de relevantie en de positie die de aanvraag hierin inneemt;
 - een zorgvuldig geformuleerde onderzoeksvraag. Deze onderzoeksvraag is een vertaling van de praktijkvraag en sluit aan bij de state-of-the-art kennis;
 - een beschrijving en onderbouwing van de voorgestelde methoden en analysetechnieken waarmee de onderzoeksvraag beantwoord zal worden. De methoden passen optimaal bij de aard van de vraagstelling. De methoden en analysetechnieken verlopen volgens een bepaalde systematiek en zijn daardoor inzichtelijk, reproduceerbaar en overdraagbaar;
 - een activiteitenplan met meetbare (tussen)doelstellingen en te verwachten (tussen)resultaten, waaruit zichtbaar wordt wie wat wanneer doet, waarom en wat het oplevert;
 - een beschrijving van de wijze waarop de doorwerking van de onderzoeksresultaten naar het onderwijs en onderzoeksgemeenschap wordt gerealiseerd.
- De netwerkpartners komen in gezamenlijkheid tot kennisontwikkeling door zelf kennis in te brengen (kenniscirculatie). In het activiteitenplan staat genoemd welke rol praktijk-,

onderzoeks- en onderwijspartners op zich nemen (bijvoorbeeld deelname focusgroepen, leerkringen, uitvoering van pilots).

- Een voorwaarde is dat het onderzoeksplan haalbaar en uitvoerbaar wordt geacht.

Hieronder wordt verstaan:

- de mate waarin de gevraagde financiële middelen in een redelijke verhouding staan tot de aard, omvang en verwachte impact van het projectvoorstel;
- de mate van personele bezetting en kwaliteit als ook de mate van beschikbare middelen en tijdsinvestering;
- de mate waarin sprake is van een duidelijk belegd en gekwalificeerd projectmanagement;
- de mate waarin het beroepenveld bereid is zelf substantieel bij te dragen aan de uitvoering van het project (zoals financieel, beschikbaar stellen van apparatuur, werkruimte, in tijd door begeleiding, projectdeelname e.d., beschikbaar stellen van patenten, licenties, etc.).

In het beoordelingsproces krijgen de aanvragers een onderbouwde voorlopige beoordeling, waarop zij mogen reageren (hoor-wederhoor). Op basis van de reactie kan de beoordelingscommissie besluiten de voorlopige beoordeling aan te passen. De definitieve beoordeling leidt tot een advies aan het SIA-bestuur, dat het besluit neemt om aanvragen wel of niet te honoreren.

De aanvragen krijgen per criterium een score in gehele getallen, oplopend van 1 tot en met 6, waarbij 6 de hoogste score vertegenwoordigt.

De kwaliteit van het onderzoeksplan weegt 50% mee in de beoordeling. De criteria vraagarticulatie en netwerkvorming wegen elk 25% mee in de beoordeling. Alle aanvragen ontvangen een gewogen gemiddelde totaalscore en worden op basis van deze score in rangorde gezet. Alleen aanvragen die op elk criterium een 4.00 of hoger scoren krijgen een positief oordeel.

Verschillen RAAK-PRO

De weging van de drie criteria 'vraagarticulatie', 'netwerkvorming' en 'onderzoeksplan' is bij RAAK-PRO anders dan de andere RAAK-regelingen. Bij RAAK-PRO ligt het zwaartepunt nog meer op het criterium 'onderzoeksplan' (60%, de criteria vraagarticulatie en netwerkvorming ieder 20%). Vanwege de ruimte die meerjarige samenwerking biedt, zijn kwaliteit en impact van het onderzoek voor RAAK-PRO belangrijk.